

ske vzgoje. Dočim je bilo namreč v tistem kraju prej leta in leta mnogo dečkov zelo razposajenih, se vsa tista leta niso glede dostojnega vedenja dečki prav nič ločili od deklec.

To bi govorilo za veliko vzgojno sposobnost dotičnih učiteljev, čeprav so morda tudi vojne razmere ponekod nekoliko pripomogle k temu. A tudi več let pred in po svetov. vojni so učiteljice tam poučevale dečke na sred. in tudi viš. stopnji z istim učenim in vzgojnim uspehom. Kakor je tudi že po sodbi samih staršev imela profesorica, ki je poučevala tamkaj dijakke v nižjih razredih sred. šole, odlične učne in vzgojne uspehe. Pa dober in močan vpliv ženske na učenca se lahko opazi še dandanes na osn. kakor na sred. šolah. Gotovo pa je, da so med učiteljicami in profesoricami v tem pogledu tudi izjeme, ki jih nikjer ne manjka.

Dogodilo se je tudi, da je učiteljica novinka imela na deželi težko stališče napram dečkom ponavljalne šole. To pa deloma radi tega, ker je poučeval v viš., oz. najviš. razredu šol. upravitelj in je radi tega kakor tudi radi svojega višjega položaja in kot moški veljal v njihovih očeh več nego ona. Saj imajo med preprostimi našim ljudstvom moški še vedno razne neopravičene predsodke napram ženskam. Tudi je še vedno razširjeno med njimi tu in tam mnenje o manjvrednosti ženske. In to pojmovanje je prešlo tudi na učenca. Tako se je res dogodilo, da so se ji ob prvi priliki postavili ponavljalci po robu in si ona kot novinka ni znala sama takoj pomagati, nego je bila prisiljena, si tozadevno iskati pomoči pri šol. upravitelju. — Novinkam, kakor novincem pa itak mora iti šol. upravitelj(ca) pri izvrševanju njihovega poklica ob vsaki priliki na roko z dobrim svetom. To ne le iz obče človeškega stališča, nego to veleva tudi sam šol. zakon.

Vsa ta dejstva bi kazala, da v začetku navedena izjava o premehekobni vzgoji, ki jo nudijo dečkom učiteljice, ni dovolj utemeljena; saj je za moštost predvsem potrebna samobitnost, ki je le sad dobre vzgoje.

Izjavilo se je dalje, da imajo učiteljice prepogoste dopuste. — Kaj je temu vzrok, da jih jemljejo one v toliki meri, dočim tovariši skoro nikdar?

Precej učiteljic je poročenih in imajo otroke.

Mnogo je takih, ki službujejo leta in leta v najoddaljenejših in najzapuščenejših krajih, pod najtežjimi razmerami: Imajo pouk dopoldne in popoldne, in sicer v oddelkih, da je njih delo dvakrat tako utrudljivo, kakor če je pouk za vse isti in to dostikrat v prenapolnjenih, slabih učilnicah, kjer jim manjka primernih učil in drugega potrebnega. — Kdor ve, kako utrudljivo je poučevanje na osnov. šolah sploh, kjer je z malimi izjemami skoro povsod več ali manj od doma zanemarjenih, duševno zaostalih in manjzadanih otrok, ta lahko razume, kako težko in naporno je še-le poučevanje v onih najzapuščenejših krajih. — Ko pa pride tam učiteljica domov, si mora najprej kuhati, ker ne dobi nikjer primerne hrane, ter ponekod opravi še vsa druga domača dela. Potem jo čakajo poleg dela za razred še vsi upraviteljski posli, ki jih je čimdalje več in zahtevajo zaradi vedno novih odredb tem več pozornosti. — Poleg vsega tega je učiteljica v takih krajih navadno edina izobražena oseba, na katero se, če si je pridobila zaupanje tamšnjega prebivalstva, obračajo predvsem ženske, pa gotovo tu pa tam tudi moški za potreben svet in dejansko pomoč v vseh mogočih zadevah. Nekatera žrtvuje še navzlic vsemu temu 1 do 2, ali morda celo več večernih ur na teden šoli odraslim dekletom, da si tako še nadalje pridobivajo raznega znanja, ki jim bo v korist. Ali pa prireja ljudske igre in dela ponekod tudi kot knjižničarka ter širi tako prosveto med najpreprostejšim ljudstvom in ga odvrača od pijančevanja. Vendar se navzlic vsemu temu zlasti na enorazrednici čuti večkrat osamljeno, ker nima v bližini niti ene osebe z isto izobrazbo in ji sploh manjka tega in onega razvedrila, ki si ga lahko privoščijo

ljudje v večjih krajih. — Pa ko bi vsaj imela povsod prijetno, svetlo in pozimi gorko sobico! Toda ta je tu pa tam vlažna, ali pozimi mrzla, da mora kdaj še ponoči kuriti, poleti pa zopet vroča; saj je bila s čim manjšimi stroški napravljena, kje pod streho, če ni bilo že na razpolago kakega prostora za silo v ta namen.

Dogodilo se je dalje tudi, da je prišlo na kaki manjrazred. šoli med učiteljem in šol. upraviteljem do nesloge, prerakanja ali celo hujšega konflikta. Pri tem je gotovo ona, kot podrejena, trpela, več nego on. To zlasti, če ni bila krivda na njeni strani. — Če vodi šolo upraviteljica, je veliko manj možnosti za take žalostne pojave. Zadnja je namreč v kraju z manjrazred. šolo v obče več ali manj navezana na svojo tovarišico; dočim je šol. upravitelj največkrat poročen in zato

Josip Lapajne:

Tudi težka zadeva

Pred menoj leži stari avstrijski zakon s proslulim § 55., — dolgotrajna borba za kruh, — na površju kopice stanovsko borbenega papirja žare »Dejanja govore!« z vsi poniževalnostjo naše preteklosti, poleg njih me bodejo v oči Cankarjevi »Hlapci« kot krona ponižanega življenja. Z nekakim zadovoljstvom prebiram spise o združitvi vsega jugoslovenskega učiteljstva v enotno organizacijo. Misli mi uhajajo nazaj na dneve naših naporov, ko se nam je posrečila ustanovitev JUJ. Zatemneva mi lice, ko razmišljam o dnevih strahnega partijskega življenja, ki je ogrožalo moralno učiteljstvo in z njim vred njegovo vzgojno torišče. Na vrhu mojega stanovskega arhiva blesti deklaracija v vsej svoji sočnosti. Listam po spisih o stanovskem premirju, vse tja do popolnega prekreta v državnem življenju in v današnji dan.

V zboru opazujem tovariše, zrasle preko dneva, med njimi one, presajene izpod druge klime, v družbi ljudi, ki se srečavamo tretje, da, že četrto desetletje.

Val časa pretresa duhove v skrb za tvorbo dediščine, lastnih naporov. A čemu? Se li majoje njeni temelji? Mislim, da ne! Če je bilo mogoče vzdrževati ravnovesje, ko smo si stali bok ob boku pristaši najekstremnejših političnih nazorov, upamo, da smo kos tudi toku dneva, čistega idealizma.

Država, zakon, stan, organizacija in politika, pojmi, ki naj bi jih spravili v sklad, oziroma poenotili, to je vprašanje dneva.

Država je tvorba, ki nas veže v celoto z notranjimi in zunanji stremljenji. Je to sila, ki naj bo zdrava, enotna, prežeta z istimi ideali, istimi stremljenji. Tako bo jaka in se bo jačala izven svojega obsega. V pravcu takih nazorov je delovalo učiteljstvo vse desetletje. Da nam v našem delovanju ni bil cilj le kosček kruha, nam priča naše nesciščeno delo, borba za preosnovno šolstvo, zboljšanje zakona, podvig ljudske prosvete, uspehi dela pri lajšanju trpljenja našega naroda izven državnih mej.

Zakon je pravilnik, ki ureja notranje življenje državljanov. Je sicer lahko trd in neizprosno, vendar nam mora biti svet. Zavedamo se pa, da desetletne politične borbe v zakonodaji niso uspele, ker so strankam prednjačili zasebni in celo osebni smotri.

Kot stan smo učitelji izvrševalci zakona v mejah splošne zakonodaje, vezani na predpise uradniškega zakona in naredb. Naše notranje čuvstvanje pa nam je merilo pri izvrševanju dolžnosti, ki nam jih nalaga pravilno pojmovanje o državi in narodu. Uspehe svojega dela je vsakdo upravičen braniti. Komur je dano, stori to z ljubeznijo, kakor je z ljubeznijo gradil, če pa je ogrožen med svojim ustvarjanjem, je upravičen, da ga brani kot mati svoj zarod.

Ker pa se sila posameznika v milijonski družbi porazgubi, iščemo opore v organizaciji. Ta naj ima dvojno nalogo: s sveti pod-

od nje bolj neodvisen. Lahko se tudi dogodi, da je nasprotja med njima kriva njegova žena. Možno je pa tudi, da on kot moški več računa na zaslombo s strani sres. šol. nadzornika, predsednika krajev. šol. odbora in kakega drugega vplivnega moža, ker pride lažje z njim v stik.

Ako pa marsikatera učiteljica mnogo let, večih večino svoje službene dobe dela pod tako težkimi okoliščinami, ni čudno, če predčasno omaga in si nakopije to ali ono bolezen, ki jo sili jemati dopust, ali končno celo iti predčasno v pokoj. — Morda dobi kedaj tudi katera učiteljica dopust iz manj tehtnega vzroka. — Vendar je treba misliti tudi na to, da država pri učiteljih precej pridobi na tem, ker po njihovi smrti skoro brez izjeme nihče ne uživa za njimi pokojnine.

M. R.

pirati državno upravo pri zakonodaji, — učiteljska zlasti pri prosvetni — in skrbeti za splošne dobrine državljanov, predvsem za člane lastnega stanu.

V svrhu dosege teh smotrov smo, hočeš nočeš, navezani na one, ki jim je poverjena zakonodaja — in to je politika, ki bi se pa tudi sama morala zavedati, da mora njeno delo bazirati na trdni podlagi.

Organizacija, kakršna je JUJ, je najboljši porok zakonodajalcem, da njeni sklepi ustrezajo interesom države, ker so to premišljeni produkti delovanja celokupnega učiteljstva, ki iz najširšega javnega življenja črpa svoje mišljenje in izkušnje, izkristalizirane po tehtnih preudarkih.

Kakor pa lokalne politike v večkrat ne moremo spraviti v sklad s smotri obče politike in je ne z njo identificirati, tako tudi osebnega mišljenja posameznega učitelja ne moremo označiti kot voljo celote — organizacije, ne po njem presojsati volje celokupnega učiteljstva.

Državna politika je strnila v celoto stranke, ki v svojem najširšem delokrogu niso bile kulturnobojnega značaja. Njen namen je, zdraviti notranje politične bolezni in zgraditi s tretjim delom močno domovino. K delu je bil pozvan ves narod.

Nesoglasja so nastala deloma iz verskih ozirov, deloma pa jih povzročajo stara partizanska načela. Naravno je, da se mnogo učiteljstva le iz tankovestnosti vzdržuje javnega delovanja, prepričani pa smo, saj ga vendar dobro poznamo, da je v nacionalnem oziru prav tako neoporečno, kakor oni, ki so izraziti politični delavci. Delo slehernega učitelja je podvrženo stalni kontroli. Na eni strani oni od otrokovih staršev in vsega prebivalstva, na drugi pa od uradnih organov, ki imajo poln vpogled v njegovo notranje delo. Iz ust otroka, iz pisemnih izdelkov učencev odseva učiteljeva duša, ono pravo merilo, ki ga ni podcenjevati.

Mnogo, prav mnogo učiteljstva posveča svoje delo le poklicu, ker mu večkrat niso dane prilike, da bi z uspešnostjo zastavilo lopato v ledino, ki bi ga razočarala že pri prvem zamahu. So pa lokalne razmere večkrat tudi take, da bi politično udejstvovanje ubilo njega samega in z njim njegove ideje in ogrožalo celo vzvišene naloge, ki jih izvršuje v učilnici.

Kdor je kdaj užival podeželski kruh, bo trezno preudaril, preden bo spustil bič na pleča idealista — Kačurja.

Mi, ki smo od nekdanj preko vseh ovir delovali v javnosti, delovali v pravcu, ki nam zanj ni bilo treba kašpotov, ne želimo, da se za nami vstvarjajo nova »Dejanja govore!«. Ni nam ljubo, da bi nam pisali novih »Hlapcev!« in ne želimo svetilnikov, ki jih ne razsvetljuje žar naših duš.

Učiteljstvu samemu bi pa bilo priporočati, da se posebno v javnosti izogiblje vsakoteremu delovanju, ki bi kakorkoli rušilo ple-

menito delo na ozdravljenju političnih razmer, ki so ogrožale temelje države. Gradimo, ne razdirajmo!

Načelo pravega edinstva smo prvi uvedli in zasejali mi sami s svojo organizacijo in deklaracijo, načelo edinstva naroda nam je geslo v učilnici, zvezda vodnica nam bodi v javnosti, ne samo v besedi, temveč tudi v dejanju. V pravcu edinstva se krepimo v organizaciji do soglasja, ki naj vede do težko preizkušene sloge jugoslovenskega naroda.

Kdor je dobre volje, nas bo razumel, razumel naša načela in stremljenja, tako v organizacijskem, kakor v javnem življenju.

Splošne vesti

— Počitnice. V »Učiteljskem tovarišu« št. 37 od 11. maja t. l. so pod tem naslovom podana prav dobra navodila, kako naj uporabimo počitnice za čim boljše duševni in telesni odpočitek. V naslednjem hočem navesti nekaj misli, kako bi koristno uporabili čas in denar, ki nam eventualno preostane po duševnem in telesnem okrepčilu. Prej si je učiteljstvo z majhnimi prihranki privoščilo potovanje v inozemstvo, kjer je iz žive knjige črpalo znanje in izkustva za svoje nadaljnje delo. Sedaj tega ne more, ker so stopili v ospredje naši gospodarski interesi. Ako prisposodobimo kulturno obzorje in izkustvo, katero si učitelj proširi oziroma obogati s takim potovanjem, z materialnimi sredstvi, ki so za potovanje potrebna, bomo prišli do zaključka, da je denar dobro naložen. Vidimo, da ljudje ozkega obzorja lahko zapadejo defetizmu. Pošljimo takega človeka v kako naprednejšo zemljo, naj spozna tamkajšnje razmere, in vrnil se bo ozdravljen. S tem so materialne žrtve desetero poplačane. Zveze, ki jih imamo z ostalimi slovanskimi državami, ne slonijo le na diplomatskih in političnih, marveč tudi in celo v prvi vrsti na bratskih interesih. Smo kultivatorji idej naših najmlajših državljanov, katerim bomo izročili usodo naše države, zato bi bilo potrebno, da najdemo priliko, ob blizu spoznati cilj, h kateremu bi morali biti usmerjeni koraki vseh Slovanov. Naloga učitelja je, da to zavednost zasidra v najmanjši vasi naše države, v slehernem srcu svojega gojenca. Ako želimo usposobiti učenca za življenje, ga moram poznati sam od vseh strani. Zato: ven, v svet! Najprej tu, potem pa inozemski.

ZEMLJEPIS IN ZGODOVINA

za III. in IV. razred osnovnih šol

od J. Polaka

stane samo 9 Din, odnosno 10 Din, a Vam zelo olajša pouk, ker Vam ni treba snovi narekovati, si otroci s tem ne kvarijo pisave in ne pravopisa ter pridobite na času. Naročite takoj vse štiri knjižice za 38 Din, odnosno one, ki jih potrebujete za sebe ali učence

v knjigarni

Učiteljske tiskarne v Ljubljani ali pri podružnici v Mariboru

—nč—

Učiteljice - pevke na koncertnem odru

(Nadaljevanje in zaključek poročila v zadnjem »Učiteljskem tovarišu«).

Nekako nad dobro polovico unionske dvorane je zasedla odlična, po resni glasbi hrepeneča publika, ter mnogo vidnih osebnosti tako iz javnega in kulturnega življenja, ki so s svojim obiskom dokazali simpatije učiteljskemu stanu in UPZ.

Za oficijelne predstavnike določene prostore so zasedli: zastopnik g. bana dr. Vončina, podbanica ga. Pirkmajerjeva, divizijski komandant brigadni general gosp. Cukavac z gospo soprogo, za prosvetni oddelek banski nadzornik in šef oddelka za osnovno šolstvo g. Rapč, direktor konservatorija gosp. Matej Hubad z gledališkim ravnateljem g. Mahkota, nadalje mnogi naši skladatelji in glasbeniki: gg. Osterc (ki je žel za svoj kvartet mnogo pohvale), kanonik dr. Kimovec, ki je zastopal škofa dr. Rožmana, pevovodja Hubadove župe Prelovec, prvak opere Beteto, glasbeni referent ljubljanske radijske postaje dr. Dolinar, profesor glasbe na ljubljanski učiteljski šoli Repovš ter mnogi drugi. Strnjeje no vrsto so zasedli predstavniki naše sekcije JUJ s predsednikom tov. Dimnikom in podpredsednico tov. Engelmanovo. Pohvalno omenjam, da je bilo v odličnem številu zastopano častništvo ljubljanske garnizije, nad vse pa smo pogrešali dijaštva, predvsem onega iz učiteljske šole.

Koncerta se je udeležilo tudi precej učiteljstva, ki ima količikaj ugodne zveze z Ljubljano. Zanimivo, kaj ne, kako spremlja podeželsko učiteljstvo kulturno delo svoje prestolice, zlasti še, če stopijo na oder prosvetni delavci in delavke iz stanovskih vrst. Takrat se podeželani ne strašijo ne potov in še stroške uravnovesijo s svojim — budžetom. Taki tovariši so res — stanovsko zavedni. In povem takoj drugo zanimivost, da smo videli na ljubljanskem koncertu UPZ tudi kake ducate tovarišev in tovarišev — iz Ljubljane. Res! Odsotnost pripadnikov učiteljskega stanu iz Ljubljane pa je bila tako vidna, da mi je tako postopano je ožigosala ugledna delavka iz naše strokovne organizacije, rekoč:

— Poziv svoji k svojim! je menda prav za del ljubljanskega učiteljstva zastojni in brez vsakega odziva. Poglej danes dvorano, in na prste boš naštel naše tovarišice in tovariše — razen onih od vidnejših delavcev v organizaciji.

Ali preneha res stanovski idealizem in zavest skupnosti s premeščenjem v Ljubljano? Kako morejo apelirati organizatorji učiteljskih prireditel v na stanovske pripadnike s podeželja, če pa ne najdejo podpore niti pri »svojih najožjih«?

Med odmorom sva se sešla v predvežju s prijateljem, ki sedi za vodilno mizo ljubljanskega dnevnika in kot tak dober pozna vse naše javne, zlasti pa gospodarske in kulturne razmere do resničnih potankosti.

In je moj sobesednik z ogorčenjem udaril na gotove kroge. Sede na udobnih mestih in predstavljajo cvet naroda, zlasti še v gospodarskem pogledu. Za tiste skromne, požrt-

vovalne ljudi, ki nam ustvarjajo kulturo, nimajo niti urico časa, niti — kovača. Prav ti bodo privedli skromne, do skrajnosti požrtvovalne in tihe kulturne pionirje do trdega vprašanja: ali je sploh potrebno ustvarjati našo kulturo, ali se je treba res žrtvovati za našo umetnost in to samo enim, tistim, ki nimajo ničesar. Tisti pa, ki imajo dovolj življenjskih dobrin, pa zametujejo vse: umetnost, kulturo, ne poznajo ne gledališča, v koncertne dvorane jih tudi ni.

Obraz pa se je razjasnil prijatelju, ko je pohvalil vzoren nastop naših pevki in mi je vneto zatrdil, da je Kumrova pevka družina med vodilnimi zbori. Za zaključek pa je moj drug — ki je tudi v vodstvu odlične strokovne organizacije in pozna težave stanovskih združenj — omenil veliko zavest članov JUJ, ki s svojimi mesečnimi dinarskimi prispevki vzdržujejo UPZ.

Po koncertu se je sešla v unionski restavraciji družba odličnih predstavnikov iz glasbenega življenja, naše pevke s predsednico tov. Pepco Miheličevno, člani vodstva sekcije JUJ in drugi, ki so se znašli kmalu v prijateljskem kramljanju.

Izvečki iz koncertnih kritik.

Kritiki ljubljanskih dnevnikov soglasno ugotavljajo prvovrsten nastop ženskega zbora UPZ, ki je tudi na koncertu 8. t. m. ponovno utrdil svoj dober glas. V naslednjem pa navajam iz kritik kratke izvlečke.

V »Slovenskem Narodu« z dne 9. t. m. je podal poročilo Slavko Osterc. Stalni kritik »Slovenskega Naroda« Emil Adamič se mudi ta čas na koncertni turneji s trboveljsko mladino. Osterc piše med drugim:

Spored koncerta je sestojal iz najno vejših in najtežjih skladb, kar jih premore jugoslovenska literatura za ženski zbor. Ženski zbor JUJ je izenačen korpus, ki zmore vsako, tudi najtežjo skladbo. K vsem dosedanjim, ki so tako uspešno propagirali moderno, zlasti pa k ponedeljkovemu zboru in Kumarju čestitam, hkrati pa se v imenu »mladih« komponistov zahvaljujem za izvedbo naših del.

V »Jutru« z dne 10. t. m. pa posnemam iz poročila v kulturni rubriki, ki nosi značko L. M. Š. (Lucijan Marija Škerjanc — »Jutrova« koncertni kritik):

Ženski zbor, sicer še nekoliko številčno prešibek, je bil odlično uvežban, za kar gre zasluga neumornemu pevovodji Kumru.

Naše ambiciozno učiteljstvo, na čigar ramah sloni na deželj skoro vse kulturno delo, se je tudi to pot izkazalo in zasluži za ta nastop najtoplejšo pohvalo in priznanje.

V »Slovenec« istega datuma pa čitamo od V. U. (Vilko Ukmar) naslednje:

Učiteljski pevski zbor si je pod vodstvom svojega dirigenta Srečka Kumarja pridobil že znaten sloves in posebno priznanje kot vztrajen in resen gojitelj in razširjevalec najnovejše in tudi najekstremnejše zborovske produkcije. Ženski zbor je dosti številčen in v sozvožju poln...

Tako torej kritike iz dnevnikov o zadnjem koncertu našega UPZ, ki ga je prenašala tudi ljubljanska radijska oddaja postaja.